

УДК 330.342.146 (4+477)

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ В РЕАЛІЯХ УКРАЇНИ

Дикань В.Л., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)

В статті розглянуто стандарти європейської соціальної моделі, рівень життя європейців та досліджено основні проблеми соціально-економічного розвитку України.

Ключові слова: європейська соціальна модель, соціально орієнтована конкурентоспроможна економіка, соціальні стандарти.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. З розпадом Радянського Союзу відбулося руйнування командно-адміністративної системи господарювання. Перша задача, яка стала перед кожним колишньою республікою - це побудова нового суспільства на принципах соціально орієнтованої економіки, яка звучала у всіх програмах уряду та передбачала курс на відновлення і підняття життєвого рівня громадян.

Однак, аналізуючи «досягнення» 22 років незалежності, можна стверджувати, що в Україні так і не вдалося побудувати конкурентоспроможну модель господарювання, яка б втілила ринкові свободи господарювання з принципами соціальної справедливості, свободи та стабільності.

Проблема, яка стоїть як перед сходом, так і перед заходом, як перед півднем, так і перед північчю країни - це зростаюча соціально-економічна нерівність. Дуже влучно цю проблему сформулював Академік Мирослав Попович: «Чим бідніша нація – тим вона дурніша. Тобто, вона дивиться собі під ноги. Вона просто не може дозволити собі дивитися у післязавтра, тому що повинна думати, як розрахуватися зі своїми боргами. Ми живемо в такому стані. У нас просто всихає мозок. Все тримається на особистому ентузіазмі» [1].

Однією з найболючіших проблем нашої країни є нищівне зубожіння українського народу. Адже, українська правляча еліта все більше мінімізує соціальну відповідальність держави, зокрема на рівні декларативності залишаються положення про визнання відповідальності держави за соціальний стан громадян, своєчасну виплату заробітної плати робітникам державного сектора, а також пенсій, стипендій, інших соціальних виплат, про приведення розміру мінімальної зарплати, стипендій і дотацій у відповідність із реальним прожитковим мінімумом. Держава з інституту, який покликаний проводити моделювання соціального середовища, шляхом формування законодавчої основи взаємної відповідальності керівників і керованих, перетворилася на орган тиражування законів, написаних виходячи з

власних інтересів, і зовсім не зацікавлена в створенні системи соціальної відповідальності, на засадах якої може бути реалізоване ефективне економічне і соціальне управління, що є вирішальним для соціального розвитку України.

Це засвідчує той факт, що соціально-економічна система України й досі перебуває в стадії ключових структурних перетворень. Саме тому, вихід з кризи та будівництво конкурентоспроможної економіки, здорового суспільства вимагає проведення значних стратегічних зрушень, пов'язаних з забезпеченням сталого соціально-економічного та духовно-культурного розвитку країни, її національної безпеки, нормальних умов для існування та розвитку суспільства, захисту його інтересів, створенням якісної моделі управління та організаційної культури, заснованої на принципах моралі, професіоналізму і націленості на людину на основі духовно-культурного, соціального та техніко-технологічного прориву.

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми.

Дослідженню питань побудови ефективної соціальної моделі розвитку України приділялася увага багатьох вітчизняних вчених, серед них Н.Б. Болотіна [2], В.М.Геєць [3-4], Р.Р. Ларіна [5], Ю.Г.Рубан [6], Н.Б. Скуратівський, О.М.Палій [7] та А.С. Цумаєва [8]. Однак, й досі залишається актуальним питання формування системи соціально орієнтованої конкурентоспроможної економіки, заснованої на принципах поваги людської гідності, соціальної справедливості та стабільності, що і обумовило **вибір мети даної статті**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історія ХХ століття показала, що визнання поліваріантності історичного процесу означає, відповідно, і визнання різних моделей розвитку суспільства, яке будує власну модель розвитку та механізм її реалізації, спираючись на національні традиції та цивілізаційні цінності, прагнучи до широких перспектив та вирішення нагальних проблем соціально-економічного розвитку країни. Саме тому, вирішення проблеми формування

ефективної системи соціально орієнтованої конкурентоспроможної економіки, заснованої на принципах поваги людської гідності, соціальної справедливості та стабільності, в першу чергу, визначається формуванням стабільної соціальної інфраструктури суспільства, її політичної структури, здатної забезпечити додатковий потенціал економічного зростання країни.

Сьогодні відомо декілька моделей розвитку соціальної сфери, серед яких найбільш привабливою вважається європейська соціальна модель, основні положення якої покликані забезпечити ефективне функціонування економіки та розвиток європейського суспільства. Вона гарантує гідний рівень життєдіяльності суспільства за рахунок встановлення мінімальних соціальних норм до яких належать [9]:

- 1) показник очікуваної тривалості життя при народженні (від мінімального показника 25 років до максимальних 85 років);
- 2) показник грамотності дорослого населення (на рівні 100%);
- 3) середня тривалість навчання (не менше 15 років);
- 4) реальний ВВП на душу населення за ПКС (від мінімальних 200 дол. до максимального рівня 40 тис. дол. США);
- 5) сумарний коефіцієнт народжуваності (на рівні 2,14–2,15);
- 6) коефіцієнт старіння населення (не більше 7%);
- 7) розрив у рівні доходів граничних децильних груп населення (не повинен перевищувати 10:1);
- 8) частка населення, яке проживає за межею бідності (не більше 10%);
- 9) співвідношення мінімальної та середньої заробітної плати, що не перевищує 1:3;
- 10) мінімальний рівень погодинної заробітної плати – не менше 3 дол. США;
- 11) рівень безробіття, що не перевищує 8–10%;
- 12) кількість правопорушень на 100 тис. населення – до 5 тис. випадків;
- 13) рівень депопуляції – 50:50;
- 14) кількість психічних патологій на 100 тис. населення – не більше 284 осіб.

Разом з тим, ця модель представляє собою не просто механізм вирішення соціальних проблем, а є проектом по забезпеченню розвитку всього суспільства, заснований на принципах соціальної держави, серед яких головними виступають: пріоритет прав людини, економічна свобода, соціальна справедливість та соціальна відповідальність, визнання регулюючої ролі ринку, відповідальність держави за створення і підтримку умов, що упорядковують економічні та соціальні відносини. Пропагуючи ідею соціальної справедливості та пріоритетності прав людини,

європейська соціальна модель втілила традиції та цінності європейської цивілізації, розвиваючись та трансформуючись паралельно розвитку суспільства.

Доказом дієздатності цієї моделі є існування численного середнього класу, що нараховує близько 2/3 громадян Європейського союзу, до якого, в першу чергу, належать люди, які вчать, лікують, управляють процесами виробництва, програмують, тобто працюють, творячи і зміцнюючи суспільство, опікуючись тим, від чого залежить суспільний розвиток. Саме ця категорія громадян виконує роль економічної «подушки безпеки»: купівельна спроможність громадян мінімізує безробіття, так як кожен незатребуваний співробітник може зайнятися власним виробництвом. На думку давньогрецького філософа Плутарха саме середній клас є опорою нації і держави [10].

В Європі середній клас є господарем свого становища, заробляючи від однієї до п'яти тисяч доларів за місяць. Взагалі, вартість найманої праці є досить високою, так, лише в Бельгії розмір мінімальної заробітної плати складає 46 тис. бельгійських франків (або 4,6 тис. грн) при прожитковому мінімумі 21 тис. франків. Якщо звернутися до конкретних цифр, то цікавим фактом є те, що Фінляндія, Швеція, Данія, Австрія, Німеччина, Італія та Кіпр взагалі не мають фіксованої мінімальної заробітної платні, права робітників там захищають профспілки в кожній сфері діяльності або інші структури. Інші ж країни мають наступну мінімальну заробітну платню (в євро): Люксембург – 1642; Ірландія – 1462; Бельгія – 1387; Нідерланди – 1382; Франція – 1321; Англія – 1010; Іспанія – 728; Греція – 681; Мальта – 630; Португалія – 525; Чехія – 360; Туреччина – 319; Словаччина – 296; Польща – 281; Естонія – 278; Угорщина – 270; Латвія – 254; Литва – 232; Румунія – 153; Болгарія – 123 [11].

В Україні ситуація з середнім класом є зовсім протилежною, оскільки на думку багатьох соціологів він майже відсутній, адже рівень доходу однієї частини населення тяжіє до полюсу багатства, а інших – є надто низьким і прирівнюється до рівня доходів бідних, що свідчить про значний рівень диференціації доходів. Існування такого явища як деполяризація доходів призвело і до роздвоєння споживчого ринку, які відрізняються між собою не тільки рівнем цін, але й поведінкою та вподобаннями споживачів. Низький рівень доходу призвів до того, що на відміну від розвинутої Європи, де працівники освіти, медицини, формують середній клас, в Україні працівників бюджетної сфери необхідно визнати бідняками. Така ситуація може негативно позначити на якості підготовки спеціалістів та наданні медичної допомоги, адже звичайний працівник офісу без належної освітньої

кваліфікації отримує в два рази більше, ніж звичайний український вчитель.

За рівнем грошових доходів в нашій державі середнім класом фактично є високопоставлені чиновники, заробітна плата яких є значно вищою ніж тих, хто працює в реальній економіці. За даними Держкомстату України середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників за 2011 рік склала 2633 грн., тоді як реальний дохід правлячої верхівки в сотні разів вищий [12]. Наглядно демонструє цей факт, оприлюднена колишнім головою СБУ В.Хорошковським на вимоги Української правди декларація про доходи, в якій зазначено, що у 2010 році 235,37 тис. грн. доходу чиновником отримано у вигляді заробітної плати [13].

В такій ситуації головними пріоритетами української держави в соціальній сфері повинно стати формування сучасного середнього класу як головної складової реформованого суспільства, який, як основний платник податків, забезпечує формування державного та місцевих бюджетів, визначає споживчу поведінку населення і внутрішній ринок країни, забезпечує інвестиційний потенціал і значною мірою формує моральні стандарти суспільства, виконуючи функцію носія демократії та політичних свобод. [14].

Величезна увага в європейській соціальній моделі приділена і соціальній підтримці бідних категорій населення, рівень доходу яких не відповідає встановленим стандартам, та пенсіонерів, що забезпечується шляхом надання різного роду державних субсидій та пільг. Так, в Німеччині на фінансування соціальної сфери та підтримку соціально незахищених категорій населення щорічно витрачається близько 28% ВВП країни, забезпечуючи цим 4 місце в Європі за розміром пенсійних виплат та надаючи щомісячну допомогу на дітей – 154 євро.

Ситуація, в якій опинилася непрацевдатна частина населення України – інваліди, пенсіонери, а також сім'ї з дітьми – є дуже скрутною, адже держава не забезпечує рівного доступу до встановлених параметрів споживання (здоров'я, освіта, належне харчування та матеріальний добробут), при яких забезпечується нормальне функціонування суспільства, подальше недотримання яких неминує призведе до його деградації та і, взагалі, поставить під загрозу саме його існування. Так, близько 74% українських пенсіонерів отримують менше 1 тис. грн. на місяць, тоді як у Франції мінімальна пенсія складає 7084 євро на рік, у Швеції – 8860 євро на рік, у Бельгії – 12058 євро на рік (дані 2010 року) [15].

Величезна увага в Європі приділяється матеріальному забезпеченню ветеранів. Так, у Франції для підтримки ветеранів війни передбачена пільга, за якою вони отримують

пенсію не з 65, як всі інші пенсіонери, а з 60 років. При цьому розмір пенсії настільки високий (мінімальна пенсія складає більше 6000 євро на рік — приблизно 5750 грн на місяць), що, досягнувши пенсійного віку, люди починають подорожувати по світу. У Великобританії розмір допомоги залежить від ступеня завданої шкоди і може досягати \$ 9500 на рік. До цієї суми ветерану додатково покладаються щотижневі виплати в розмірі від \$ 13 до 40, які він може витратити на спецхарчування або оплату послуг доглядальниці. В Ізраїлі учасники Другої світової війни ще в 2008 році зі всіма пільговими нарахуваннями отримували близько \$ 1500 (12 тис. грн).

Соцпакет українських ветеранів у порівнянні з іншими країнами виглядає досить жалюгідно. За даними Пенсійного фонду України середня пенсія ветеранів війни з урахуванням всіх необхідних виплат залежно від категорії становить: в інвалідів війни — 2366 грн, в учасників бойових дій — 1642 грн, в учасників війни — 1043 грн, у членів сімей померлих ветеранів — 1128 грн. [16].

Наглядно факт того, що Україна є нерівня більшості європейським країнам за рівнем витрат на продукти харчування, демонструє продуктивний кошук в ціновому розрізі: середньостатистична українська сім'я близько 50% сімейного бюджету витрачає на харчування, тоді як у Німеччині на ці цілі витрачається 11%, в США – 10%. Цікавим виявилось аналітичне дослідження швейцарського банку UBS, яке проведено серед найбільших міст та столиць світу за вартістю проживання, серед параметрів якого були ціни на їжу, одяг, вартість проїзду. За результатами цього дослідження цінний індекс Києва як столиці України склав 59 балів по відношенню до 100 балів Нью-Йорка, це означає, що те, на що витрачається в Нью-Йорці 100 доларів, в Києві – 59 доларів. Однак, це за тієї умови, що в Нью-Йорку за роботу заплатають 100 доларів, то в Києві – лише 12,2 дол. В цілому, різниця між рівнем європейських цін та українських майже не відчувається, однак заробітна плата відстає в декілька разів [17].

Таке «зубожіння» українського народу призводить тільки до погіршення соціальної напруженості в країні, викликаючи зростання рівня злочинності та корупції в нашій державі. Адже, якщо людині ні за що існувати, вона вимушена йти на злочин та брати хабар. Чому ми тоді дивуємося, що за рівнем корупції в рейтингу швейцарської компанії IMD Україна посіла останню позицію (59 місце) [18] та демонструє стабільний рівень злочинності, зареєструвавши у 2011 році 515,8 тис. злочинів [19].

На противагу нам, розвинута Європа з її колосальним досвідом в сфері соціальної підтримки та захисту населення, здійснила рішучий крок на шляху забезпечення добробуту європейського суспільства – підійшла до реалізації

ідеї соціальної інтеграції. Ідея соціальної інтеграції ЄС, в першу чергу, передбачає розробку програми соціальної адаптації держави, бізнесу та громадського суспільства на засадах політики соціального партнерства, яка шляхом досягнення балансу інтересів між працівниками, державою та бізнесом, сприяла не тільки врегулюванню соціальних конфліктів, підвищенню загальних показників розвитку суспільства та подоланню кризових явищ в ньому, але й стала основою становлення більш розвиненого, морально відповідального суспільства.

В умовах політики соціального партнерства посилилася роль багатofункціональних суспільних організацій - профспілок, які виражаючи загальногромадянські інтереси, надаючи підтримку не тільки членам профспілок і іншим соціальним категоріям громадян та контролюючи дії держави по відношенню до працівників, намагаються знизити ризик негативних наслідків проведених державою реформ.

Соціальна ситуація, в якій опинилася Україна в результаті ряду тривалих структурних реформ, результатом яких є не тільки відсутність стратегічних планів економічного і соціального розвитку, але й відсутність власної соціальної моделі розвитку, побудованої на традиціях та цінностях українського суспільства, демонструє критичний стан соціальної сфери, проявом чого є загострення протистояння в середині суспільства.

Складність проведення соціальних перетворень зумовлена тим, що так добре зарекомендована в Європі система соціального партнерства й досі не знайшла свого застосування в Україні, на противагу такій активній пропаганді та політиці насадження з боку Заходу.

Виступаючи провідним соціальним партнером та гарантом реалізації соціальної політики, держава в українських реаліях покликана в рамках реалізації стратегії соціально-економічного розвитку вирішити соціальні проблеми українського суспільства. Адже, розпад Радянського союзу, перехід на засади ринкової економіки та тривалий кризовий стан соціальної сфери призвели не тільки до повної руйнації цивілізаційних цінностей та стереотипів в середині суспільства, а й не забезпечили формування нових традицій відповідно до нових часових викликів.

Відсутність стратегії соціального розвитку суспільства призвело до кардинального зниження рівня та якості життя, свідченням чого є [12]:

- не відповідність між темпами зростання мінімальної заробітної плати та темпами зростання прожиткового мінімуму, який станом на 1 січня 2012 року на 1,95% вище розміру мінімальної заробітної плати;

- низький рівень охорони здоров'я та початкової освіти, що характеризується видатками

держави на функціонування цих сфер, які в Україні становлять менше 5% ВВП;

- погіршення демографічної ситуації, проявом чого є скорочення рівня народжуваності та зростання рівня смертності, зменшення середнього прожиткового віку як у чоловіків, так і у жінок.

Існування таких тенденцій ще більше загострює становище в суспільстві, викликаючи його соціальну диференціацію та дезорієнтацію. В такій ситуації дії держави повинні бути спрямовані виключно на покращення соціального клімату в суспільстві, зростання віри українців в майбутнє економічне процвітання держави та підвищення рівня довіри до влади, шляхом посилення функцій управління, регулювання та контролю над взаємовідносинами в умовах ринку, досягнення чого можливо лише за рахунок реалізації ефективної соціальної стратегії. При цьому соціальна стратегія повинна включати заходи, спрямовані на відтворення й розвиток людини (демографічна політика, освіта, виховання тощо), формування соціокультурного простору, сприятливого для самореалізації кожної людини; стимулювання творчого зростання людини, утілення в життя принципів соціальної справедливості. Відображаючи та захищаючи інтереси не тільки найбільш незахищених верств населення, але й всього суспільства, держава повинна створити умови, за яких реалізована ним стратегія соціального розвитку буде прийнята належним чином та користуватися довірою в населення, опираючись на нього як на фундамент, держава зможе забезпечити реалізацію своєї політики.

Ще однією проблемою України є почуття соціальної незахищеності окремих верств населення, що є результатом високого рівня корумпованості всіх рівнів влади та неієвності в країні законів, які представляють права та інтереси людини, що безумовно призводить до зростання соціальної напруженості в суспільстві та виникнення різного роду соціальних конфліктів. За таким умов соціальна політика держави повинна бути спрямована на досягнення збалансованості між цілями та інтересами окремих соціальних груп і суспільством в цілому, щоб громадяни української держави почувались захищено, а держава стала опорою для своїх громадян. Наглядним прикладом відповідальності країни за зниження соціальної напруги в суспільстві є досвід ЄС по створенню «Європи громадян», яка не тільки відображає інтереси суспільства та проводить контроль над діяльністю виконавчої влади, але й забезпечує досягнення всіх соціальних стандартів, вирівнюючи в правах різні верстви населення [20].

Затяжність формування в Україні ефективної системи соціально орієнтованої

конкурентоспроможної економіки, заснованої на принципах поваги людської гідності, соціальної справедливості та стабільності, стримується самою природою існуючого в нашій країні політичного та суспільного простору, характерними особливостями якого є:

в політичній сфері:

- віддаленість політичних структур від громадськості, неефективність діяльності владних інституцій;

- не розуміння владою того, що в країні не збудоване громадянське суспільство;

- не розуміння керівниками країни проблем трудящого народу;

- ілюзорність розвитку місцевих громадянських ініціатив;

в економічній сфері:

- корумпованість дій місцевих та державних органів влади, закладена в законах;

- не захищеність законом прав власності громадян та їх безпеки;

- відсутність аналізу та глибокої оцінки результатів модернізаційних процесів, що призводить до подальшого регресу;

в соціальній сфері:

- розпад суспільства на дуже віддалені між собою верстви населення за соціальними параметрами та якістю життя;

- переоцінка моральних цінностей, що знайшло своє відображення навіть у віросповіданні українців;

- зневіреність народних мас суспільства в перспективі майбутнього економічного процвітання України;

- виділення додаткових коштів на розвиток медицини, освіти, які насправді не передбачаються бюджетом;

- використання електронних технологій з метою послаблення зв'язку між населенням та владними структурами.

Саме тому, вихід України з соціально-економічної кризи правомірно розглядається не тільки шляхом формування ринкової системи господарювання на засадах розвитку ринкової конкуренції, прийняттям різного роду політичних програм, законодавчих актів, а й побудовою соціальної держави, яка бере на себе обов'язок піклуватися про соціальну справедливість, добробут громадян, їхню соціальну захищеність та забезпечить досягнення високого рівня продуктивності праці, соціально-політичного та інтелектуального розвитку суспільства, прагнучи поєднати економічну свободу із соціальним захистом окремих прошарків населення.

В першу чергу, комплекс реформ пов'язаних зі створенням ефективної соціально-економічної моделі розвитку України повинен включати ряд напрямків по підвищенню соціальної

справедливості, захищеності та відповідальності в українському суспільстві, пов'язаних зі:

- зміною пріоритетів, змісту та спрямованості дій держави, за яких у сучасному українському суспільстві на перший план має вийти людина, її права та свобода, перевага інтересів особистості над інтересами держави;

- активізацією соціальної ролі держави та формуванням ефективної системи соціального захисту населення, спрямованої на забезпечення гідних умов життя, праці та добробуту суспільства;

- усвідомленням владними структурами ролі особистості та, і взагалі, суспільства в забезпеченні економічного процвітання країни;

- пом'якшенням нерівностей в розподілі доходів та створенням умов для високопродуктивної суспільної праці і можливостей реалізації кожним громадянином індивідуальних здібностей;

- формуванням ефективної системи соціально-трудова відносин шляхом підвищення ефективності використання трудового потенціалу, зростання продуктивності праці та робочих місць, що, безумовно, забезпечить формування ринку праці та сприятиме зростанню зайнятості населення;

- формуванням в українському суспільстві почуття соціальної солідарності та налагодження теплих відносин між різними соціальними групами;

- проведенням активної демографічної політики спрямованої на забезпечення нормального відтворення населення шляхом підвищення рівня народжуваності та зниження рівня смертності;

- зростанням пріоритетності праці працівників, які б за рівнем кваліфікації правомірно забезпечували формування середнього класу в країні;

- переходом на принцип розвитку потенціалу людини, а не досягнення макроекономічних показників діяльності країни.

Ще одним вектором соціально-економічного розвитку країни повинна стати політика сприяння розвитку промисловості та сільського господарства. Адже, плодючий український чорнозем та потужний вітчизняний інтелектуальний конструкторсько-технологічний потенціал промисловості залишаються єдиними надбаннями українського народу, які здатні відродити економічне багатство України та вивести її економіку на конкурентоспроможний рівень з мінімальними інвестиційними вкладеннями. На відміну від Китаю, який займає 2-е місце за темпами зростання економіки, володіючи при цьому 9,6% розораними сільськогосподарськими угіддями, земельний фонд України складає 60,4 млн. га, а наші знамениті

чорноземи при ефективному землекористуванні здатні прогодувати 300 - 320 млн. осіб[21].

Висновок. Таким чином, для побудови в Україні ефективної системи соціально орієнтованої конкурентоспроможної економіки, заснованої на принципах поваги людської гідності, соціальної справедливості та стабільності, необхідно, пройти довгий тернистий шлях по відродженню українського суспільства, збалансуванню його розвитку, забезпеченню стабільності державного правління, соціального захисту населення, створенню сприятливих умов для існування індивідів і соціальної спільноти, сприяючи цим подоланню соціальної напруги, досягненню рівноваги, стабільності, цілісності, консолідації, злагоди й динамізму суспільства та сприяти підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарського і промислового секторів країни. При цьому, соціальні орієнтири, визначені стратегією соціального розвитку України, повинні стати основою її соціального прогресу, соціальна політика – представляти не просто набір методів, спрямованих на забезпечення мінімального рівня соціальних гарантій, а визначатися стратегією соціального розвитку України по створенню сприятливого соціального клімату в країні. Запорукою ж перетворення України в сильну соціальну державу, в першу чергу, стане досягнення консенсусу між владою та суспільством, коли проблеми українських громадян стануть проблемами влади, яка конституційно покликана представляти і захищати права та інтереси свого народу, в тому числі і соціальні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Попович: чем беднее нация - тем она глупее [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://mignews.com.ua/ru/articles/72854.html>.
2. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні.[Текст]/ Н.Б. Болотіна. – К.:Знання, 2005. – 381 с.
3. Геєць В.М. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: Національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця [та ін.] [Текст]/ В.М.Геєць. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687с.
4. Геєць В.М. Новий курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь / За заг. ред.В.М. Геєця [та ін.] [Текст]/ В.М.Геєць. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.
5. Ларіна Р.Р. Моделі соціальної політики // Зб. наук. праць Донецької державної академії управління “Державне регулювання економічного розвитку”. [Текст]/Р.Р.Ларіна. – Т. IV. – Вип.29. – Серія: “Державне управління”. – Донецьк: ДонДАУ, 2005. – С. 23 – 30.
6. Рубан Ю.Г. Україна в 2008 році: щорічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : монографія / За заг. ред. Ю.Г. Рубана. [Текст]/Ю.Г.Рубан. – К.: НІСД, 2008. –655с.
7. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики: Навч. посібник. [Текст]/ В. А.Скуратівський, О. М. Палій. Міжрегіональна академія управління персоналом. – К.:МАУП, 2002. – 199 с.
8. Цумаєва А.С. Інституціональні передумови впровадження соціальної політики в Україні. [Текст]/А.С.Цумаєва. // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Серія: Економічні науки. – Випуск 17. – Черкаси: ЧДТУ, 2007. – С.101 – 105.
9. Черленяк І.І. Про методику дослідження ідентифікації європейських соціальних стандартів. [Текст] / І.І. Черленяк // Стратегічні пріоритети. – 2008. - № 4(9).- С.121-128
10. Аверинцева С. Плутарх. Сравнительные жизнеописания. Трактаты и диалоги. [Текст]/С.Аверинцева, А.Лосева, А.Столярова. /пер. с древнегреческого. - Сост. С. Аверинцева, вступ. статья А. Лосева, коммент. А. Столярова. – М.: «РИПОЛ КЛАССИК», 1998. – 672 с.
11. Манько О. Запровадження європейських соціальних стандартів в Україні справа соціалістів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.spu.in.ua/ua/ideology/24065>.
12. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Хорошковський задекларував 5 млн. доходу. Документ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://news.dt.ua/POLITICS/horoshkovskiy_zadeklaru_vav_5 mln_grn_dohodu_dokument-81371.html.
14. Лібанова Є.М. Соціальна стратифікація українського суспільства: спроба статистичного визначення та вимірювання. [Текст]/Є.М.Лібанова. // Український соціум. - 2003. - № 1 (2). - С.146-164.
15. Чапко І. Інформаційно-аналітична довідка Про деякі параметри соціально (пенсійного) забезпечення в світі [Електронний ресурс]. Режим доступу:http://brc.undp.org.ua/img/publications/Dovodka_Social_payment_MLSP.pdf.
16. Вецько Е. Пенсии ветеранов в Украине – одни из самых низких в Европе [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/~2/0/all/2011/05/08/237591>.
17. Україна давно вже в Європі за цінами [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/2011/10/04/254073>.
18. За рівнем корупції Україна найгірша в Європі [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<http://molbuk.ua/vnomer/suspilstvo/37682-za-rivnem-korupciyi-ukrayina-najjgirsha-v-yevropi.html>.

19. Темпи зростання злочинності в Україні трохи сповільнилися [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://news.dt.ua/SOCIETY/tempi_zrostanny_a_zlochinnosti_v_ukrayini_trohi_spoivilnilisya-95695.html.

20. Каргалова М. Европейская социальная модель: опыт для России. [Текст] / М. Каргалова. // Мир и политика. – 2011. - №1(52). – С.78-87.

21. Через скільки років Україна може залишитися без чорноземів? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dumka.pl.ua/ukraine/1012-2011-05-12-15-12-14.html>.

Аннотація. В статті рассмотрені стандарти європейської соціальної моделі, рівень життя європейців і досліджені основні проблеми соціально-економічного розвитку України.

Ключеві слова: європейська соціальна модель, соціально орієнтована конкурентоспроможна економіка, соціальні стандарти.

Summary. In the article the standards of the European social model, quality of life of Europeans and investigates the main problems of socio-economic development of Ukraine.

Keywords: european social model, social-oriented competitive economy, social standards.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 031. 84(477)

МОДУС «ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ» В АРХІТЕКТОНІЦІ ГЕОКОНУ

Домбровський О.Г., к.е.н., директор (Інституту глобальних трансформацій)

В статті досліджується проблема «економічного простору» як детермінанта об'єктивних процесів і явищ, які проходять в реальній дійсності; показана його обумовленість суб'єктивним виміром і кореляція з темпоральними аспектами буття, а також співмірність з геоконом – гео економічною конструкцією сучасного світу.

Ключові слова: економічний простір, соціальний простір, топос, цивілізація, геокон, соціальний час.

Постановка завдання. Останні два десятиліття визначальним фактом соціально-економічного (як і політичного, культурного) життя світової спільноти стала глобалізація, котра обумовлює динаміку суспільного розвитку. Очевидним став факт реалізації глобальних проєктів шляхом здійснення цілого ряду практичних кроків фінансового, економічного, політичного, дипломатичного і військового характеру. Як відомо, ядром проєкту глобалізованого світу є фінансовий капітал, котрий використовує інноваційні досягнення, насамперед в області розвитку сучасних інформаційних технологій, для формування єдиного віртуально-фінансового простору. Дане завдання здійснюється шляхом подолання національних кордонів і суверенітетів, які видаються в даному контексті за архаїку, з метою проникнення у всі

частини світового простору в інтересах здійснення вільних фінансово-економічних операцій, а також підкорення периферії центром. Відтак осмислення нового соціально-економічного простору (топосу), в якому здійснюються процеси глобалізації, та особливості його прояву, має значний пізнавальний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціально-економічного та господарського простору в різних аспектах розглядається в працях вітчизняних та зарубіжних вчених І.Р.Бугаяна, Ю.М.Павлова, А.І.Смірнова, В.В.Чекмарьова, В.Є.Кемерова, А.С.Гальчинського та ін.

Значне методологічне значення для усвідомлення сутнісних характеристик проблеми топосу (простору) у його культурних, соціально-економічних вимірах внесли І.Кант, М.Гайдегер,